

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

“MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR SAQLASHDA “YASHIL IQTISODIYOT”, “YASHIL MOLIYA”, “YASHIL BUXGALTERIYA” VA ILG‘OR MUHANDISLIK MAKTABLARINI ILMIY-AMALIY INTEGRATSIYALASHTIRISH DOLZARBLIGI”

Maqola va tezislar to‘plami

2025-YIL
30-MAY

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 358 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 11-martda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Omborxonada wms tizimidan foydalanishni afzalliklari.....	16
G'ofurov Shoxjaxon Abdumajit o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Интеграция проектного офиса в корпоративную структуру строительной компании, работающей по ерс-контрактам.....	21
Махмудов Сардор Козим угли	
Investition muhit va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili	24
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati to'g'risidagi itimoiy-iqtisodiy qarashlar tahlili	27
Abduvohidov Behzod XXX	
Tijorat banklarida kredit portfelini boshqarishning asosiy yo'nalishlari.....	30
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
O'zbekistonda davlat budjetini kupaytirishda soliqlarni ahamiyati.....	34
Karimova Gulbahor Normurodovna	
Dunyo oziq-ovqat bozorining dinamik rivojlanishidagi o'zgarishlar, qiyinchiliklar va ularning yechimlari	36
Tolipova Baxtigul Farxodovna	
Исследование тепловых и диффузионных процессов при азотировании зубчатых колес в вакуумной среде	39
Жасурбек Юлдашбоевич Холмирзаев	
Axborot tizimlaridan foydalangan holda tashkilotni boshqarish bo'yicha qarorlar qabul qilishni takomillashtirish	49
Xujamova Shahrizoda Otabek Qizi	
Sanoat sektorida dekarbonizatsiya va qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish strategiyalari	52
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Sanoat rivojlanishini ekonometrik modellashtirish (Surxondaryo viloyati misolida)	56
Xalmuratov Zakirjan Mekkamovich	
"Yashil iqtisodiyot" – barqaror taraqqiyot omili.....	58
Lapasova Kamola Farhod qizi	
Umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	60
Raxmonov Baxtiyor Azzamovich	
"Makroiqtisodiy masalalarni yechishda matematik modellarning ahamiyati"	63
Abdiraimov Abbas Xolmurod O'g'li	
Moda marketingida iste'molchilarning ichki ehtiyojlari va xulq-atvoriga asoslangan yondashuvlar	67
Tuxtaeva Oydinoy Normamatovna	
O'zbekiston Respublikasida standartlashtirish siyosatida xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik tahlili	72
Raximov Ilyos Muydinovich	
Tijorat banklarida omonatlarni jalb qilishda mijoz sodiqligini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar	75
Raximov Shoxrux Furqatovich	
Raqamli bank xizmatlarida sun'iy intellektdan foydalanishning istiqbollari va xavfsizlik masalalari	78
Erdonayev Aliqul Xalimovich	
Ta'minot zanjirini optimallashtirish yo'llari.....	82
Matkarimova Umida Alisher qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
The role of global value chains in international trade competition.....	85
Rakhmonova Dildora Ergash Qizi	
Электронная коммерция в узбекистане: государственные стратегии, технологический прогресс и барьеры развития.....	88
Махаммадалиева Муслимахон Шерали Кизи	

Modernization of the social protection system through digital technologies and innovative approaches.....	90
Abduzoirov Mukhiddin Umidjon ugli, Qudratov Inomjon Nemat ugli	
Tabiiy va sun'iy tolalar asosida qayta ishlangan mahsulotlarning texnologik sifati va iqtisodiy samaradorligi.....	93
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B bozori uchun barqaror va yashil taqsimot modellarini ishlab chiqish.....	97
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Chakana savdo va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali hududiy iqtisodiyotni rivojlantirish	102
Po'latova Sug'diyona Iskandar qizi, Abdullayev Firdavs Sanjar o'g'li, Ravshanova Muxtarama	
Zamonaviy shahar massivlarida xizmat ko'rsatish va boshqarishda "Aqlli shahar" konsepsiyasi	105
Ismailov Najmiddin Ilxamovich	
Germaniyaning ta'minot zanjirlarini boshqarish tajribasidan foydalanishni afzalliklari.....	108
Nuriddinov G'ulomiddin Ziyovuddin o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Ta'minot zanjirida CPFR texnologiyasi foydalanishni afzalliklari.....	111
Komilov Muhammad Yusuf Sardorbek o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Ta'minot zanjirlarini qo'llashda jahon tajribasi.....	115
Karimov Amirxon Anvarovich, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Sug'urtada investisiya faoliyatini tashkil etishni huquqiy asoslari	118
Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich	
Yurtimizda amaldagi budjetlararo munosabatlar tartibi, hisobi hamda uning afzalliklari	122
Po'latov Tirkash Sotiboldiyevich	
Aholini ijtimoiy himoya qilish institutlari shakllanishining xorij tajribalari	127
Bobonov N.H.	
Способ организации продуктивной работы преподавателя и его влияние на результативность	131
Гулнора Казимова	
Literature is a reflection of the soul and culture of humanity	136
Sayidova Sayyora Yorikulovna	
Turizm infratuzilmasida transport xizmatlarini integratsiyalash: muammo va yechimlar	140
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Ekoturizm va madaniy meros obyektlariga tashrifni tartibga soluvchi huquqiy normalar	142
Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li	
Strategies for achieving sustainable growth through green economy transition.....	145
Umida Kakhramonova Gayratovna	
Buxoro viloyatida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	149
Ro'ziyev Sobirjon Samatovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida mulkni qayta baholash va unga yetkazilgan moddiy zararni aniqlash.....	153
Xadjayev Kamoliddin Fazliddinovich	
Shahar aglomeratsiyasining sifatini ekologik va geologik mezonlar asosida kompleks baholash.....	155
Irgashev Shavkatbek Turdiyevich	
Sanoatda korxonalarining qayta tiklanuvchi energiya manbalari asosida barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlash	160
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida hududiy tengsizliklarni kamaytirish usullari.....	165
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
Tog' yon bag'rida joylashgan kon uymlarini ochiq usulda qazib olish xususiyatlari.....	174
I.T. Mislibayev, M.Sh. Ochilova	
Milliy iqtisodiyotda turizmning o'rni va rivojlanish imkoniyatlari.....	176
Xudoyberdiyeva Hilola Himmatovna	
China insurance market experience	178
Jumaboyev Akmal Sheraliyevich	

Tijorat banklarida moliyaviy resurslarning shakllanish manbalari.....	181
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich	
Bank tizimida buxgalteriya hisobotlarida axborot texnologiyalarining roli va rivoji.....	185
Sodiqov Sanjar Saydullo o'g'li	
Samarali loyiha risklarini boshqarish: nazariya va amaliyot.....	189
Nosirova Gulira'no Abdulaziz qizi	
XXI-asrda Xitoyning iqtisodiy taraqqiyoti: sohaviy islohotlar, yutuqlar va muammolar tahlili.....	192
D.E.Qarshiyev	
Boshqaruv hisobining zamonaviy konsepsiyalarini joriy etish xo'jalik yurituvchi subyektlarda natijadorlikka erishishning muhim omilidir	195
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
Eksportga chiqariladigan mahsulotlar uchun zamonaviy qadoqlashning ahamiyati va tendensiyalari	201
Xidirov Shohrux Bobur o'g'li	
Усовершенствование подходов к управлению проблемными кредитами в коммерческих банках узбекистана	205
Улмасой Хусан кизи Ахмедова	
Sug'urtada investitsiya faoliyatini obyekt va predmeti	208
D.E.Qarshiev	
O'zbekistonda raqamli texnologiyalarning tadbirkorlik sohasida istiqbollari.....	211
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Sug'urtada anderryayting xizmatini xorij tajribasidan foydalanish.....	213
D.E. Qarshiev	
Важность проекта «умный город» в узбекистане	216
Акбаржон Иминов	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	218
Акбарjon Iminov	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobini takomillashtirishda tahlilning o'rni.....	220
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li, Shakarov Shahzod Sobir o'g'li	
Temir yo'l va intermodal transport tizimining rivojlanishi: investitsiyalar, xarajatlar va samaradorlik tahlili.....	226
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilish ahamiyati.....	230
S.J. Yangiboev	
Korporativ boshqaruv va moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik: davlat ishtirokidagi korxonalar misolida.....	234
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
"Sanoat korxonalarida zamonaviy loyiha menejerining asosiy kompetensiyalar modelini ishlab chiqish"	238
Axmedov Daniyar Sabirovich, Valiyev Shamsiddin Eshpulatovich	
Turizmdagi shartnoma munosabatlari: turoperatorlar, turagentlar, turistik xizmatlar iste'molchilari.....	241
Ergasheva Iroda Ibrohim qizi	
"Разработка модели ключевых компетенций современного менеджера проекта в промышленных предприятиях"	243
Ахмедов Данияр Сабирович, Научный руководитель	
Xorijiy tajriba asosida o'zbekistonda oliy ta'lim akademik boshqaruvini takomillashtirish	249
Muxamedova Moxigul Xusanovna	
The role of international institutions in accelerating green finance	253
Qudratov Inomjon Nemat o'g'li	
Barqaror iqtisodiy o'sish sharoitida yashil innovatsiyalar va raqamli texnologiyalarni rivojlantirish	257
Xudayberdieva Dilnoza Egamberdiyevna	
Indicators and criteria of women's sustainable employment in the context of economic growth.....	262
Kholiyorova Shokhista Kahramon kizi	
Qishloq xo'jaligi sohasida "Salam" maxsus savdo shartnomalaridan foydalanish istiqbollari.....	267
Xoliyrov Xomid	

Davlat xaridlarida kichik biznesning ortib borishi va uning umumiy tizimdagi o'рни	269
Majidov Nizom Baxramovich	
Davlat qarzlarini qaytarish mexanizmlarini takomillashtirish va tashqi xatarlardan himoyalash yo'nalishlari	273
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Xalqaro moliya institutlaridan investitsiyalarni jalb qilishning ahamiti	277
Tolibov Shoxrux Muminovich	
O'zbekiston respublikasining soliq salohiyati: 2024-yilda viloyatlar va Qoraqalpog'iston.....	280
Poyonov Otabek Abdiqaxxor o'g'li, Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich	
Oliy ta'lim muassasalarida investitsiya muhitini boshqarishning institutsional mexanizmlari	283
Otaxanov Rasulbek Marks o'g'li	
Автоматизированное управление корпоративными расходами: стратегический подход и экономическая эффективность.....	286
Кахоров Абдумалик Рахматулло угли	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана.....	289
Салим Дониёров	
Raqamli transformatsiyaning mohiyati va bank sohasidagi ahamiyati.....	294
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Деятельность международных финансово-кредитных организаций и перспективы развития сотрудничества с Республикой Узбекистан	299
Холикова Зарнигор Камолиддин кизи	
Budjet tashkilotlarining xarajatlar smetalarida davlat xarajatlarini moliyalashtirish tartibi va amal qilish holati.....	302
Abdurasulov Sardor To'liqin o'g'li	
Tijorat banklari tomonidan komplayens-nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari	307
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Bank tizimi modernizatsiyasida innovatsion boshqaruv modellarining ahamiyati	310
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya.....	314
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida yashirin iqtisodiyotni qisqartirishga yo'naltirilgan davlatning siyosati, me'yoriy-huquqiy bazasi va iqtisodiy islohotlari	317
Xasanov Jaxongir Jamshidovich	
"Qurilish materiallari sanoatida innovatsion faollikni rag'batlantirish mexanizmi"	321
G'ulomov Ilhom Akramovich	
Legal foundations and challenges in the implementation of guarantees for foreign investors' rights	324
Alisherova E'zoza, N. Kh. Rakhmonqulova	
Innovatsion faollikni oshirish orqali qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlikni ta'minlash	326
G'ulomov Ilhom Akramovich	
Soliq siyosatining inklyuziv rivojlanishni ta'minlashining huquqiy-me'yoriy asoslari	329
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li	
Транснациональные корпорации и международное право: к формированию глобальных экономических норм через расширение правосубъектности	334
Хидоятов Бурхон Ғайрат ўғли, С.М. Адилходжаева	
O'zbekistonda yashirin iqtisodiyotning hozirgi holati va uni shakllantiruvchi omillar	338
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
Abxidjit Banerdji va Ester Dyuflo ilmiy qarashlarida kambag'allikni qisqartirish istiqbollari	343
M.E.Rajabboyev	
Transport va logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish orqali eksport samaradorligini oshirish.....	346
Kurbanova Ma'mura Abdukarim qizi	
Fond bozori vositasida iqtisodiyotni moliyalashtirishning usullari	350
G'aniyev Axrorjon Norboy o'g'li	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida ichki audit xizmati faoliyatining amaliy jihatlari.....	354
Kuliyev Komil Shuxratovich	

DAVLAT MOLİYAVIY NAZORATI TIZIMIDA ICHKI AUDIT XIZMATI FAOLIYATINING AMALIY JIHATLARI

Kuliye Komil Shuxratovich

O'zbekiston Respublikasi Bank moliya akademiyasi

Davlat moliyasi va xalqaro moliya yo'nalishi 24-12 guruh tinglovchi

Annotatsiya: Mazkur maqolada davlat moliyaviy nazorati tizimida ichki audit xizmatining amaliy jihatlari chuqur tahlil qilingan. Unda ichki auditning nazorat, maslahat va profilaktika funksiyalari, uning davlat moliyaviy boshqaruvidagi o'rni hamda budget mablag'laridan samarali foydalanishdagi ahamiyati yoritilgan. Xalqaro tajriba va milliy amaliyot asosida ichki audit xizmatini rivojlantirish yo'nalishlari ko'rib chiqilib, sohani takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: davlat moliyaviy nazorati, ichki audit, budget mablag'lari, moliyaviy intizom, shaffoflik, risklarni boshqarish.

Abstract: This article analyzes the practical aspects of the internal audit service within the system of state financial control. It highlights the control, advisory, and preventive functions of internal audit, its role in public financial management, and its importance in ensuring the efficient use of budget funds. Based on international experience and national practice, the paper presents scientifically grounded recommendations for the development and improvement of the internal audit system.

Key words: state financial control, internal audit, budget funds, financial discipline, transparency, risk management.

Аннотация: В статье подробно рассмотрены практические аспекты деятельности службы внутреннего аудита в системе государственного финансового контроля. Освещены контрольные, консультативные и профилактические функции внутреннего аудита, его роль в государственном финансовом управлении и значимость в обеспечении эффективного использования бюджетных средств. На основе международного опыта и национальной практики предложены научно обоснованные направления развития и совершенствования данной сферы.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, внутренний аудит, бюджетные средства, финансовая дисциплина, прозрачность, управление рисками.

Bozor iqtisodiyotiga asoslangan taraqqiyot jarayonida davlat moliyaviy nazorati tizimining samarali faoliyati iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, budget mablag'laridan oqilona foydalanish va moliyaviy intizomni kuchaytirishda muhim o'rin tutadi. Shu jihatdan ichki audit xizmati davlat moliyaviy boshqaruvining ajralmas bo'g'ini sifatida nafaqat moliyaviy hujjatlar va hisob-kitoblarni tekshirish, balki risklarni boshqarish, resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash va korrupsion omillarni bartaraf etishda ham asosiy mexanizm sifatida e'tirof etilmoqda.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda budget jarayonlarini modernizatsiya qilish, davlat moliyaviy boshqaruvin xalqaro standartlarga moslashtirish, xususan, ichki audit tizimini takomillashtirish bo'yicha keng ko'lami islohotlar amalga oshirildi. Mazkur jarayonlarda ichki audit xizmatining huquqiy maqomi, tashkiliy asoslari va funksional vazifalarini mustahkamlash, shuningdek, ularning amaliy samaradorligini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi.

Ichki auditning amaliy faoliyati nafaqat moliyaviy hisobotlarni tahlil qilish va nazorat qilish, balki moliyaviy oqimlarning shaffofligini ta'minlash, davlat organlari va tashkilotlari faoliyatida aniqlik, mas'uliyat va samaradorlikni

oshirishga qaratilgan bo'lib, bu orqali davlat moliyaviy nazorati tizimida kompleks yondashuvni shakllantiradi. Shu nuqtai nazardan, ichki audit xizmatining samarali faoliyatini ta'minlash davlat moliyaviy nazoratining sifat darajasini oshirish va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashning muhim omillaridan biridir.

Davlat moliyaviy nazorati tizimining barqaror va samarali ishlashi mamlakat iqtisodiyotida moliyaviy intizom, resurslardan oqilona foydalanish va korrupsion xavflarning oldini olish kabi masalalarda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonda ichki audit xizmatining faoliyati markaziy o'rin tutadi. Chunki ichki audit faqat moliyaviy hujjatlarni tekshirish bilan cheklanmay, balki budget mablag'laridan foydalanish samaradorligini baholash, risklarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish orqali davlat moliyaviy nazorati tizimining amaliy mexanizmlarini to'ldiradi. Shu nuqtai nazardan ichki audit xizmatining amaliy jihatlari keng qamrovli va ko'p qirrali bo'lib, ular nafaqat nazorat, balki maslahat va profilaktika funksiyalarini ham o'z ichiga oladi (1-rasm).

subyekt bo'yicha	•davlat, idoraviy, xo'jalik ichidagi, jamoat, mustaqil
vaqt bo'yicha	•dastlabki, joriy, navbatdagi
dalillarni olish usuliga ko'ra	•hujjatli va haqiqatda
usullari bo'yicha	•tekshiruv, tadqiq etish, boshqaruv nazorati, moliyaviy holat tahlili, kuzatuv, taftish
subyekt va obyekt o'rtasidagi munosabatlarning tabiati bo'yicha	•tashqi va ichki moliyaviy nazorat
amalga oshirish qoidalariga muvofiq	•majburiy va tashabbusli
bo'ysunish bo'yicha	•gorizontal va vertikal

1-rasm. Moliyaviy nazoratning tasnifi

Rasmda moliyaviy nazoratning turkumlanish mezonlari ko'rsatilgan bo'lib, u ichki audit faoliyatining turli jihatlarni tizimli yondashuv asosida tushuntirishga xizmat qiladi. Nazoratning subyekt bo'yicha turlari davlat, idoraviy, xo'jalik ichidagi, jamoat va mustaqil shakllarda amalga oshirilishi mumkinligi, shu orqali turli institutlar moliyaviy intizomni nazorat qilishda o'z rolga ega ekanini ko'rsatadi. Vaqt bo'yicha tasnif esa dastlabki, joriy va navbatdagi nazoratni farqlash orqali moliyaviy operatsiyalarning bosqichma-bosqich tekshiruvini ta'minlaydi.

Dalillarni olish usuliga ko'ra hujjatli va haqiqiy nazorat farqlanadi, bu esa audit jarayonida faqat qog'ozdagi hisobotlarga emas, balki amaldagi holatlarga ham e'tibor qaratilishini anglatadi. Usullari bo'yicha tekshiruv, tahlil, boshqaruv nazorati, kuzatuv va taftish kabi shakllar nazoratning keng qamrovli va kompleks xarakterga ega ekanini namoyon etadi. Shuningdek, subyekt va obyekt o'rtasidagi munosabatlar tashqi va ichki moliyaviy nazorat ko'rinishlarida amalga oshiriladi, bu esa ichki auditning tashkiliy o'rnini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Amalga oshirish qoidalariga muvofiq nazorat majburiy va tashabbusli bo'lishi mumkin, bu esa ichki audit xizmati faqat belgilangan tartibdagina emas, balki tashabbus asosida ham muammolarni aniqlash imkoniyatiga ega ekanini bildiradi. Nihoyat, bo'ysunish bo'yicha gorizontal va vertikal nazorat tizimlari mavjud bo'lib, ular boshqaruvning turli darajalarida moliyaviy intizomni ta'minlashni ko'zda tutadi. Umuman olganda, rasmda keltirilgan tasnif ichki audit xizmatining amaliy faoliyatini chuqurroq tushunishga va uni samarali tashkil etishga nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Ichki audit faoliyatining nazariy asoslari xalqaro tajriba bilan chambarchas bog'liqdir. Xususan, Xalqaro ichki auditorlar instituti tomonidan ishlab chiqilgan standartlar ichki auditni mustaqil, ob'ektiv va tizimli baholash jarayoni sifatida talqin etadi. Bu yondashuv davlat moliyaviy nazorati tizimida ham o'z aksini topadi. Chunki ichki audit samarador bo'lishi uchun u nafaqat moliyaviy hisob-kitoblarni, balki boshqaruv jarayonlarini ham chuqur tahlil qilishi, davlat tashkilotlarining ichki nazorat tizimlarini baholashi va ularning zaif tomonlarini ko'rsatib berishi kerak. Shu ma'noda ichki auditni boshqaruv qarorlarini qo'llab-quvvatlovchi muhim instrument sifatida qarash mumkin.

Amaliy jihatdan ichki audit xizmatlari davlat organlari va tashkilotlarida moliyaviy intizomni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Jumladan, budget mablag'larining maqsadli va samarali ishlatilishini tekshirish, ortiqcha xarajatlarning oldini olish, davlat xaridlari jarayonida shaffoflikni ta'minlash kabi vazifalar ichki auditning asosiy faoliyat yo'nalishlaridan hisoblanadi. Shu bilan birga, audit jarayonida nafaqat kamchiliklarni aniqlash, balki ularni bartaraf etish bo'yicha aniq amaliy tavsiyalar ishlab chiqish ham muhim ahamiyatga ega. Bunday tavsiyalar amalda qo'llanilganda moliyaviy boshqaruv samaradorligi oshadi, bu esa davlat moliyaviy nazoratining sifat darajasini yangi bosqichga ko'taradi.

O'zbekiston Respublikasida ichki audit xizmatining huquqiy asoslari izchil takomillashtirib borilmoqda. Moliya vazirligi va Davlat moliyaviy nazorati departamenti tomonidan qabul qilingan normativ hujjatlar orqali ichki audit faoliyatining tartibga solinishi, auditorlarning huquq va majburiyatlari hamda ularning ish faoliyatida mustaqillikni ta'minlash masalalari belgilab berilgan. Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, ichki audit xizmatlarida malakali kadrlar yetishmasligi, zamonaviy metodologiyalar va axborot texnologiyalaridan foydalanishning sustligi kabi muammolar mavjud. Bu esa ichki auditning to'laqonli samaradorligini ta'minlashga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli ichki audit xodimlarini muntazam ravishda qayta tayyorlash va malakasini oshirish, shuningdek, ularning faoliyatini xalqaro standartlar asosida tashkil etish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Xalqaro tajriba ham shuni ko'rsatadiki, ichki audit xizmatlari nafaqat moliyaviy hujjatlar bilan ishlash, balki boshqaruvning samaradorligini oshirish, strategik qarorlarni qo'llab-quvvatlash va tashkilot ichidagi risklarni boshqarishda ham faol ishtirok etadi. Masalan, rivojlangan davlatlarda ichki audit xizmatlari korrupsion xavflarni aniqlash va ularni kamaytirish bo'yicha samarali tizimlar ishlab chiqqan. Bundan tashqari, ular davlat xaridlari va investitsiya loyihalari samaradorligini baholashda muhim o'rin tutadi. O'zbekiston uchun ushbu tajribani o'rganish va mahalliy sharoitlarga moslashtirish ichki audit tizimini takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ichki auditning amaliy samaradorligini oshirish uchun texnologik yondashuv ham katta ahamiyatga ega. Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali audit jarayonlari tezkor, shaffof va aniq natijalar berishi mumkin. Masalan, elektron audit tizimlari yordamida moliyaviy ma'lumotlarni real vaqt rejimida kuzatish va tahlil qilish imkoniyati yaratiladi. Bu nafaqat auditorlarning ishini yengillashtiradi, balki moliyaviy boshqaruvni zamonaviy talablarga moslashtirish imkonini ham beradi. Shu sababli ichki audit xizmatlarida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish istiqboldagi ustuvor yo'nalishlardan biridir.

Ichki audit xizmatining yana bir amaliy jihat shundan iboratki, u davlat moliyaviy nazorati tizimida profilaktik vazifani bajaradi. Ya'ni audit jarayonida aniqlangan kamchiliklar va risklar bo'yicha ishlab chiqilgan tavsiyalar kelgusida bunday xatoliklarni takrorlanishining oldini oladi. Bu esa ichki auditni oddiy nazorat funksiyasidan tashqari, profilaktik va maslahat beruvchi mexanizmga aylantiradi. Shu ma'noda ichki auditning samarali faoliyati davlat boshqaruvida shaffoflik, javobgarlik va mas'uliyat tamoyillarini kuchaytiradi.

Shu bilan birga, ichki audit faoliyatining samaradorligi ko'p jihatdan mustaqillik darajasiga ham bog'liqdir. Agar auditorlar tashqi bosimlardan holi bo'lsa va o'z xulosalarini erkin bera olsa, auditning amaliy natijalari yuqori bo'ladi. Bu jihatdan ichki audit xizmatining tashkiliy mustaqilligini ta'minlash, ularni faqat yuqori davlat nazorat organlariga bo'ysundirish va siyosiy ta'sirlardan himoya qilish zaruriy shart hisoblanadi.

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, ichki audit xizmatlari samarali tashkil etilgan davlatlarda budget mablag'laridan foydalanish samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Masalan, ortiqcha xarajatlarni kamayadi, moliyaviy huquqbuzarliklar soni qisqaradi, korrupsiya xavfi pasayadi. O'z navbatida, bu jarayonlar davlat moliyaviy nazorati tizimining umumiy samaradorligini oshiradi. Shu sababli O'zbekistonda ham ichki audit xizmatlarining faoliyatini amaliy jihatdan takomillashtirish davlat moliyaviy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolishi tabiiydir.

Kelgusida ichki audit xizmatlarini takomillashtirishda bir nechta strategik yondashuvlarga e'tibor qaratish zarur. Birinchidan, audit metodologiyasini xalqaro standartlarga moslashtirish va auditorlarning malakasini oshirish. Ikkinchidan, audit faoliyatini raqamlashtirish orqali jarayonlarning tezkorligi va shaffofligini ta'minlash. Uchinchidan, ichki audit xizmatlarini mustaqil va professional faoliyat yuritish uchun zarur huquqiy va tashkiliy kafolatlarni yaratish. To'rtinchidan, audit xulosalaridan samarali foydalanish, ya'ni ular asosida amaliy qarorlar qabul qilinishini ta'minlash. Shu orqali ichki audit davlat moliyaviy nazorati tizimining amalda ishlaydigan va natija beradigan bo'g'iniga aylanadi.

Davlat moliyaviy nazorati tizimida ichki audit xizmatining amaliy jihatlarini moliyaviy intizomni mustahkamlash, budget mablag'laridan samarali foydalanish va davlat boshqaruvida shaffoflikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ichki audit nafaqat nazorat, balki profilaktika va maslahat beruvchi mexanizm sifatida davlat moliyaviy boshqaruvining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli ushbu xizmatning faoliyatini yanada takomillashtirish, uni xalqaro standartlarga moslashtirish va amaliyotda keng qo'llash davlat moliyaviy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Sohani rivojlantirish uchun ichki audit xizmatida raqamli texnologiyalarni joriy etish, auditorlarning kasbiy malakasini muntazam oshirib borish, mustaqillik darajasini kuchaytirish va audit natijalari asosida samarali

boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish zarur. Shu bilan birga, xalqaro tajribani mahalliy sharoitlarga moslashtirish, ichki auditni korrupsiya xavflarini kamaytirish va risklarni boshqarishning amaliy mexanizmlaridan biri sifatida keng qo'llash maqsadga muvofiqdir. Bu orqali davlat moliyaviy nazorati tizimining barqarorligi ta'minlanib, iqtisodiy rivojlanish jarayonlariga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Shavkatjonov M.Z. o'g'li, Abdujalilova D.A. Measures for improving internal audit and internal control in public financial management strategy in Uzbekistan. Maqola. – 2024.
2. Karaev P.Y. Organizational structure of internal audit and requirements for audit activity. Maqola. – 202? (INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH).
3. Misirov A.P., Botirov L.B. Issues of organizing audit in the public sector of the Republic of Uzbekistan. Maqola. – 2025.
4. Xamidova Z.U. (2020) Budjet tashkilotlarida moliyaviy nazorat va ichki audit xizmati faoliyatini takomillashtirish. // Iqtisod va moliya. 3(135). 78-84 b.
5. Аль-Садуни З.Ф.К. (2023). Организационные основы построения системы внутреннего контроля государственного учреждения. Деловой вестник предпринимателя, (1 (11)). С. 4-7.
6. Иванникова О.И. (2021) Организация службы внутреннего аудита: суть и сфера деятельности службы внутреннего аудита. // Материалы I Региональной межвузовской научно-практ. конф. проводимой в рамках празднования 55-летия Липецкого филиала Финуниверситета под общ. ред. Т.Д.Стрельниковой, О.Ю.Смысловой. – Липецк. С. 170-174.
7. Кожушко С.В. (2022) Правовое регулирование внутреннего бюджетного контроля и аудита в условиях цифровизации. Современная научная мысль, (2). С. 151-155.
8. Колесник А.Л. Организация и методика проведения внутреннего аудита распорядителями средств федерального бюджета. Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата экономических наук. – М., 2018. – 28 с

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025-yil, may.

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>